ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

---

๑. ตสฺมา อปฺปิยวจนสงฺขาตํ ผรุสวาจํ ปหาย ปิยวจนสงฺขาตา อผรุสวาจาว กเถตพฺพา ฯ สตฺถาปิ ผรุสวาจํ วทนฺเต ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู วิครหิตฺวา ภิกฺขเว ผรุสวาจา นาม อนตฺถการิกา ติรจฺฉานคตานํปิ อมนาปา ปุพฺเพปิ เอโก ติรจฺฉานคโต อตฺตานํ ผรุเสน สมุทาจรนฺตํ สหสฺเสน ปราเชสีติ วตฺวา อตีตํ อาหริ

อตีเต ตกฺกสิลายํ โพธิสตฺโต โคโยนิยํ นิพฺพตฺติ ฯ อเถโก พฺราหฺมโณ ตํ ตรุณวจฺฉกกาเลเยว ทกฺขิณทายกานํ สนฺติเก ลภิตฺวา นนฺทิวิสาโลติ นามํ กตฺวา ปุตฺตฏฺฐาเน ฐเปตฺวา ยาคุภตฺตาทีหิ โปเสสิ ฯ โส วยปฺปตฺโต พฺราหฺมณํ อนุกมฺปมาโน คจฺฉ พฺราหฺมณ มยฺหํ พลิพทฺทโท อติพทฺธํ สกฏสตํ ปวตฺเตสฺสตีติ วตฺวา โควินฺทเสฏฺฐินา สทฺธึ สหสฺเสน อพฺภุตํ กโรหีติ อาห ฯ พฺราหฺมโณปิ คนฺตฺวา ตถา วตฺวา สกฏสตํ วาลุกาสกฺขรปาสาณาทีนํ ปูเรตฺวา ปฏิปาฏิยา ฐเปตฺวา โยตฺเตน เอกโต พนฺธิตฺวา จกฺกานํ เหฏฺฐา อุปตฺถมฺภนีทณฺฑเก ทตฺวา ยถา เอกสฺมึ โคเณ วหนฺเต ยุคโกฏิ นิจฺจลา เอโต วา อิโต วา น คจฺฉติ เอวํ ปุริมสกฏฐุเร เอกํ ยุคโกฏึ โยตฺเตน พนฺธิตฺวา อุปตฺถมฺภนีทณฺฑกํ ทตฺวา เอกาย ยุคโกฏิยา นนฺทิวิสาลํ โยเชตฺวา สกฏฐุเร นิสีทิตฺวา ปโตทํ อุกฺขิปิตฺวา อณฺฉ กูฏ วหสฺสุ กูฏาติ ตํ อกูฏึ กูฏวาเทน สมุทาจรติ ฯ นนฺทิวิสาโล อมนาปสทฺทํ สุตฺวา ตตฺเถว นิจฺจโล อฏฺฐาสิ ฯ พฺราหฺมโณ สหสฺเสน ปราชิโต เคหํ คนฺตฺวา โสกาภิภูโต นิปชฺชิ ฯ นนฺทิวิสาโล จริตฺวา อาคโต ตํ โสกาภิภูตํ ทิสฺวา คจฺฉ พฺราหฺมณ โควินฺทเสฏฺฐินา สทฺธึ ทฺวีหิ สหสฺเสหิ อพฺภุทำ กโรหิ มา จ มํ กูฏวาเทน สมุทาจรสีติ อาห ฯ

๒. พฺราหฺมโณ คนฺตฺวา ตเถว วตฺวา อณฺฉ ภทฺร วหสฺสุ ภทฺราติ อาห ฯ นนฺทิวิสาโล มนาปสทฺทำ สุตฺวา อติพทฺธํ สกฏสตำ เอกเวเคน

อากฑฺฒิตฺวา ปจฺฉา จิตฺตํ สกฏฺฐานฏฺฐาเน ฐเปสิ ฯ กิญฺจาปิ ปุพฺเพ ปติฏฺฐิตารปฺปเทสํ ปุน อาเร ปตฺเต ปวตฺติตํ โหติ สกฏฺฐสตํ โพธิสตฺโต ปน ปุริมสกเฏน ปติฏฺฐิตฏฺฐาเน ปจฺฉิมํ สกฏฺฐํ ปติฏฺฐาเปตฺวา สกฏฺฐสตปฺปมาณํ ปเทสํ ปวตฺเตสิ ฯ โพธิสตฺตานญฺหิ สิถิลกรณํ นาม นตฺถีติ ฯ เอวํ อตีตํ อาหริตฺวา น ภิกฺขเว ผรุสวจนํ นาม กสฺสจิ มนาปนฺติ วตฺวา เอกนิปาตสฺส ตติยวคฺเค นนฺทิวิสาลชาตเก อิมํ คาถมาห

มนุญฺญเมว ภาเสยฺย นามนุญฺญํ กุทาจนํ
มนุญฺญํ ภาสมานสฺส ครุภารํ อุทพฺพหิ
ธนญฺจ นํ อลาเภสิ เตน จตฺตมโน อหูติ ฯ

ตตฺถ มนุญฺญเมวาติ ปเรน สทฺธึ ภาสมาโน จตุทฺโทสวิรหิตํ มธุรํ มนาปํ สณฺหํ มุทุกํ ปิยวาจเมว ภาเสยฺย ฯ อุทพฺพหีติ นนฺทิวิสาโล อมนาปํ ภาสมานสฺส ภารํ อนุทฺธริตฺวา ปจฺฉา มนาปํ ภาสมานสฺส พฺราหฺมณสฺส ครุภารํ อุทฺธริตฺวา ปาเปสีติ อตฺโถ ฯ ทกาโร ปเนตฺถ พฺยญฺชนสนฺธิวเสน ปทสนฺธิกโร ฯ ปาจิตฺติยวณฺณนายํ เตน จตฺตมโน อหูติ เตน พฺราหฺมณสฺส ธนลาเภน อตฺตโน กมฺเมน จ โส นนฺทิวิสาโล อตฺตมโน อโหสีติ วุตฺตํ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคธเป็นไทย

๑. เพราะฉะนั้น บุคคลควรละวาจาหยาบคาย กล่าวคือคำไม่เป็นที่รัก แล้ว กล่าวแต่วาจาไม่หยาบคาย กล่าวคือคำเป็นที่รักเท่านั้น ฯ แม้พระบรมศาสดา ก็ทรงตำหนิภิกษุฉัพพัคคีย์ผู้กล่าววาจาหยาบคาย ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่า วาจาหยาบคาย ก่อแต่ความพินาศ ไม่เป็นที่พอใจ แม้แห่งเหล่าสัตว์ดิรัจฉาน ถึงในกาลก่อน สัตว์ดิรัจฉานตัวหนึ่ง ทำเจ้าของผู้ร้องเรียกตน ด้วยคำหยาบคายให้พ่ายแพ้ ด้วยทรัพย์ตั้งพัน ดังนี้แล้ว ทรงนำอดีตนิทานมาว่า

ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์บังเกิดในกำเนิดโค ในเมืองตักกสิลา ฯ ครั้งนั้น พราหมณ์ผู้หนึ่งได้โคนั้น ในสำนักของพวกคนผู้ให้ทักษิณา ในคราวที่ยังเป็นลูกโคอ่อนอยู่นั่นเอง ตั้งชื่อว่า นันทิวิสาล ตั้งไว้ในตำแหน่งเพียงดังบุตร เลี้ยงดูด้วยยาคูและภัตรเป็นต้น ฯ โคนันทิวิสาลนั้น เติบโตแล้ว สงสารพราหมณ์ จึงกล่าวว่า ไปเถิด พราหมณ์ จงบอกว่า โคพลิพัทธ์ ของเรา จักลากเกวียน ๑๐๐ เล่ม ที่ผูกติดกันไปได้ ดังนี้แล้วทำการพนันกับโควินทเศรษฐี ด้วยทรัพย์พันหนึ่ง ฯ ฝ่ายพราหมณ์ ไปบอกอย่างนั้นแล้ว บรรทุกเกวียน ๑๐๐ เล่ม ด้วยทราย กรวด และก้อนหินเป็นต้น จอดไว้ตามลำดับ ใช้เชือกผูกติดกัน สอดไม้ค้ำไว้ใต้ล้อทั้งหลาย ใช้เชือกผูกปลายแอกอันหนึ่ง ที่ธูปเกวียนเล่มหน้าสอดไม้ค้ำไว้ โดยที่เมื่อโคตัวเดียวลากไปอยู่ ปลายแอกจะไม่เขยื้อนไปข้างโน้นข้างนี้แล้ว จึงเทียมโคนันทิวิสาล ที่ปลายแอกอันหนึ่ง นั่งบนธูปคันเกวียนเงื้อปฏักขึ้น ร้องตวาดโคนั้นผู้ไม่โกง ด้วยวาทะว่าโกง ว่า จงไป เจ้าโคโกง จงลากไป เจ้าโคโกง ฯ โคนันทิวิสาล ได้ยินเสียงที่ไม่น่าพอใจ จึงได้ยืนนิ่งอยู่ในที่นั้นนั่นเอง ฯ พราหมณ์พ่ายแพ้ ด้วยทรัพย์พันหนึ่ง ไปบ้านแล้วนอนเสียใจแล้ว ฯ โคนันทิวิสาล เที่ยวไปแล้วกลับมาเห็นพราหมณ์นั้นเสียใจ จึงพูดว่า ไปเถิด พราหมณ์ จงทำการพนันกับโควินทเศรษฐี ด้วยทรัพย์ ๒ พัน แต่อย่าร้องเรียกข้าพเจ้าด้วยวาทะว่าโกง ฯ

๒. พราหมณ์ไปบอกอย่างนั้นเหมือนเดิมแล้วกล่าวว่า ไปเถิด พ่อผู้เจริญ ลากไปเถิด พ่อผู้เจริญ ฯ โคนันทิวิสาล ได้ฟังเสียงที่น่าพอใจ จึงลากเกวียน ๑๐๐ เล่มที่ผูกติดกันไปได้ ด้วยกำลังแรงตัวเดียว จอดเกวียนเล่มที่จอดอยู่ท้ายไว้ ณ ที่เกวียนเล่มหน้าจอดอยู่ ฯ เมื่อกำเกวียนไปจดถึงส่วนของกำเกวียนที่ตั้งอยู่ก่อนอีก เกวียน ๑๐๐ เล่ม เป็นอันให้เลื่อนไปแล้ว แม้ก็จริงถึงอย่างนั้น พระโพธิสัตว์ก็ให้เกวียนเล่มท้ายจอดอยู่ ณ ที่เกวียนเล่มหน้าจอดอยู่แล้วให้เลื่อนไปตลอดที่ประมาณเกวียน ๑๐๐ เล่ม ฯ ความจริง ธรรมดาว่าพระโพธิสัตว์ทั้งหลายไม่มีการกระทำที่ย่อหย่อน ฯ

พระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นทรงนำอดีตนิทานมาอย่างนี้แล้ว ตรัสว่าภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่า คำหยาบคาย ไม่เป็นที่พอใจของใครๆเลย ดังนี้แล้วจึงตรัสพระคาถานี้ ในนันทิวิสาลชาดก ตติยวรรค เอกนิบาตว่า

> บุคคลควรกล่าววาจาที่เจริญใจเท่านั้น, ไม่ควรกล่าววาจาที่ไม่เจริญใจ ในกาลไหน ๆ, เมื่อพราหมณ์กล่าววาจาที่เจริญใจ โคนันทิวิสาล จึงลากภาระที่หนักไปได้ ทั้งทำให้พราหมณ์นั้นได้ทรัพย์, และด้วยเหตุนั้นโคนันทิวิสาล จึงได้มีใจเบิกบานแล้ว ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **มนุญฺญเมว** ความว่า บุคคลเมื่อสนทนากับผู้อื่น ควรกล่าวแต่ปิยวาจา ที่ไพเราะ น่าพอใจ อ่อนหวาน อ่อนโยน ปราศจากโทษ ๔ ประการเท่านั้น ฯ บทว่า **อุทพฺพหิ** ความว่า โคนันทิวิสาล เมื่อพราหมณ์กล่าวคำที่ไม่น่าพอใจ ก็ไม่ลากภาระไป ภายหลัง เมื่อพราหมณ์กล่าวคำที่น่าพอใจ จึงลากภาระหนักไปให้ถึงได้ ฯ ก็ ท อักษร ในคำว่า **อุทพฺพหิ** นี้ทำการเชื่อมบท ด้วยอำนาจพยัญชนะสนธิ ฯ

ในอรรถกถาปาจิตตีย์ ท่านกล่าวไว้ว่า บาทพระคาถาว่า **เตน จตฺตมโน อหุ** ความว่า โคนันทิวิสาลนั้น ได้มีใจเบิกบานแล้ว ด้วยการได้ทรัพย์ของพราหมณ์ และด้วยการงานของตนนั้น ฯ

พระธรรมรัตนดิลก จิตฺตคุตฺโต วัดสุทัศนเทพวราราม เฉลย
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.